

FAMILIA FACTOR CU IMPACT DECISIV ÎN DEZVOLTAREA COMPORTAMENTULUI PROSOCIAL LA ELEVII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

*Ana-Maria BEȘU, prof. învă. primar
Liceul Tehnologic, "Dimitrie Leonida", Piatra-Neamț*

CZU: 373.3.013+316.356.2

Rezumat: Familia este un factor crucial în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică. Prin modelarea, comunicarea și consolidarea părinților, copiii învață să adopte valori și comportamente prosociale, cum ar fi bunătatea, empatia și cooperarea, care sunt esențiale pentru bunăstarea lor socială și emoțională. Acest articol analizează rolul familiei în promovarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară, subliniind importanța căldurii părinților, a receptivității și a sprijinului în promovarea rezultatelor pozitive. În plus, trece în revistă cercetările contemporane privind intervențiile bazate pe familie care vizează îmbunătățirea comportamentului prosocial la copii și discută implicații practice pentru părinți, educatori și factori de decizie politică.

Cuvinte-cheie: familie, comportament prosocial, elevi de vârstă școlară mică, modelare parentală, comunicare, recompensare

Abstract: The family is a crucial factor in the development of prosocial behavior in young school-aged children. Through parental modeling, communication, and reinforcement, children learn to adopt prosocial values and behaviors, such as kindness, empathy, and cooperation, that are essential to their social and emotional well-being. This article examines the role of the family in promoting prosocial behavior in school-aged children, emphasizing the importance of parental warmth, responsiveness, and support in promoting positive outcomes. In addition, it reviews contemporary research on family-based interventions ai-

med at improving prosocial behavior in children and discusses practical implications for parents, educators, and policy makers.

Keywords: family, prosocial behavior, young school students, parental modeling, communication, reward

Familia este primul și cel mai important mediu în care copiii își dezvoltă personalitatea, comportamentul social și relațiile interpersonale. Comportamentul prosocial, definit ca acțiuni care beneficiază pe ceilalți, este crucial pentru dezvoltarea copiilor și pentru construirea de relații sănătoase în viața adultă. Numeroase studii au demonstrat că familia are un impact puternic asupra dezvoltării comportamentului prosocial la copii, de la stilul de parenting până la modelul de atașament și valorile internalizate. Familia este mediul social primar pentru copii, iar calitatea relațiilor dintre părinți și copii poate avea un impact puternic asupra dezvoltării sociale și emoționale a copilului. De asemenea, factori precum stilul parental și statutul socio-economic al familiei pot juca un rol important în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii mici.

Una dintre principalele modalități prin care familia promovează comportamentul prosocial la copiii mici este prin modelarea părinților. Copiii învață observând și imitând comportamentele, atitudinile și expresiile emoționale ale părinților lor (Bandura, 1977). Prin urmare, atunci când părinții se angajează în acțiuni prosociale, cum ar fi împărtășirea, ajutorarea și mângâierea altora, copiii sunt mai predispuși să adopte comportamente similare (Eisenberg et al., 2006).

Educația prin valori și pentru valori este o abordare educațională care își propune să dezvolte valorile și atitudinile pozitive în rândul elevilor. Această abordare se concentrează pe dezvoltarea înțelegerii valorilor morale, a virtuților și a principiilor etice și se aplică în toate domeniile vieții, inclusiv în educația formală și informală.

În contextul învățării pe parcursul vieții, educația prin valori și pentru valori se referă la dezvoltarea valorilor și atitudinilor pozitive pe parcursul întregii vieți. Această abordare implică o învățare continuă și dezvoltarea de competențe, cunoștințe și abilități care să ajute indivizii să se dezvolte în mod constant ca ființe umane și cetățeni responsabili.

Valorificarea experienței avansate este o abordare educațională care se concentrează pe valorificarea cunoștințelor și a experienței anterioare în procesul de învățare. Această abordare recunoaște că elevii au diferite niveluri de cunoștințe și experiențe și își propune să valorifice aceste diferențe pentru a îmbunătăți procesul de învățare.

Studii precum Abramovitch și Freedman (1978) au evidențiat importanța empatiei și a învățării acesteia în familie. Copiii care au crescut în familii în care au fost încurajați să-și exprime emoțiile și să-și înțeleagă și să-și resimtă emoțiile celor din jurul lor sunt mai predispuși să dezvolte comportament prosocial.

Teoria dezvoltării morale a lui Lawrence Kohlberg a fost dezvoltată pentru a explica modul în care copiii și adolescenții își dezvoltă moralitatea. Kohlberg a identificat trei niveluri de dezvoltare morală, fiecare cu două etape. Primul nivel, numit nivelul moralității pre-convenționale, este caracterizat de faptul că copiii decid dacă un comportament este bun sau rău în funcție de consecințele fizice, cum ar fi recompensele sau pedepsele. În al doilea nivel, nivelul moralității convenționale, copiii decid dacă un comportament este bun sau rău în funcție de normele și valorile sociale. În al treilea nivel, numit nivelul moralității post-convenționale, oamenii încep să ia în considerare valorile și principiile abstracte, cum ar fi drepturile și demnitatea umană, și iau decizii morale în funcție de acestea.

Deși teoria lui Kohlberg a fost criticată de unii cercetători pentru că nu ia în considerare influența culturală și socială asupra

dezvoltării morale, a rămas o teorie importantă în psihologia morală și a fost utilizată în dezvoltarea programelor educaționale care promovează dezvoltarea morală.

În plus, Kohlberg a identificat două tipuri de socializare morală: **socializarea orientată spre obediență și socializarea orientată spre responsabilitate**. Socializarea orientată spre obediență se concentrează pe respectarea autorității și a regulilor fără a lua în considerare contextul sau conținutul moral al acestora. Aceasta este un proces prin care o persoană învață să respecte și să se supună autorității și regulilor, indiferent de contextul sau conținutul moral al acestora. În general, această formă de socializare are loc într-un mediu în care există o puternică ierarhie și în care regulile sunt considerate mai importante decât opiniile sau valorile personale.

Socializarea orientată spre responsabilitate, conform teoriei lui Lawrence Kohlberg, se referă la un proces de socializare morală care se concentrează pe dezvoltarea responsabilității personale și a conștiinței morale a individului. În acest tip de socializare, copiii sunt învățați să înțeleagă și să aprecieze valorile morale, să ia decizii bazate pe propriile convingeri morale și să își asume responsabilitatea pentru acțiunile lor.

Conform lui Kohlberg, socializarea orientată spre responsabilitate implică dezvoltarea unui nivel superior de moralitate, numit nivelul de raționament moral post-convențional. La acest nivel, indivizii sunt capabili să ia decizii morale bazate pe principii universale, precum dreptatea, egalitatea, libertatea și respectul pentru demnitatea umană. Acești indivizi au o conștiință morală autonomă și sunt capabili să ia decizii bazate pe principiile lor morale, chiar și atunci când acestea se confruntă cu presiunea socială sau cu consecințe negative.

Familia poate influența dezvoltarea morală a copiilor prin modelele pe care le oferă. Studiile arată că copiii care sunt expuși

la modele pozitive și consistente de comportament moral, au mai multe șanse să dezvolte un comportament prosocial. De asemenea, părinții pot încuraja dezvoltarea morală a copiilor prin discuții despre valori și principii și prin încurajarea copiilor să ia decizii morale bazate pe raționament și pe înțelegere consecințelor.

Pe lângă influența familiei, educația prin valori și pentru valori poate juca un rol important în dezvoltarea moral-spirituală a copiilor.

Prin educația prin valori, copiii pot învăța să recunoască și să aprecieze valorile și principiile morale și să le integreze în comportamentul lor. Învățarea valorilor și principiilor morale poate începe în clasele primare și poate continua pe parcursul întregii vieți. Prin cultivarea valorilor și principiilor morale într-un mod sistematic, elevii pot dezvolta o mai mare înțelegere a drepturilor și a responsabilităților

Bune practici de cultivare moral-spirituală a copiilor includ încurajarea dezvoltării empatiei și a înțelegerii celorlalți, încurajarea unui comportament prosocial și a unei atitudini pozitive față de ceilalți, și promovarea unui mediu de învățare în care elevii pot lua decizii morale bazate pe raționament și pe înțelegerea consecințelor acțiunilor lor.

De asemenea, studiile au arătat, că stilul de parenting poate influența dezvoltarea comportamentului prosocial. Carlo et al. (2010) au constatat că parentingul care implică afecțiune și sprijin, dar și punerea de limite și disciplină, poate duce la dezvoltarea comportamentului prosocial. De asemenea, stilurile de parenting care promovează autonomia și responsabilitatea.

Modelul de atașament este, de asemenea, important în dezvoltarea comportamentului prosocial. Bowlby (1982) a subliniat importanța atașamentului sigur în dezvoltarea unei imagini pozitive despre sine și despre ceilalți, ceea ce poate duce la dezvoltarea unui comportament prosocial.

Comportamentul prosocial este o componentă importantă a dezvoltării socio-emoționale a copiilor și este definit ca comportamentul orientat către ajutorarea altor persoane fără a aștepta ceva în schimb (Eisenberg & Fabes, 1998). Acest comportament poate fi încurajat și dezvoltat de factori externi, cum ar fi familia. Studiile arată că disciplina părinților, stilurile de parenting și atașamentul copilului față de părinți sunt factori importanți în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii în vârstă școlară mică (Carlo et al., 2010; Laible et al., 2000; Padilla-Walker et al., 2012).

Comportamentul prosocial este unul dintre cele mai importante aspecte ale dezvoltării sociale și morale a copiilor. Acest comportament implică acțiuni voluntare care au ca scop ajutorarea altor persoane sau îmbunătățirea stării de bine a celor din jur. În timp ce multe studii s-au concentrat pe factorii care influențează dezvoltarea comportamentului prosocial la elevi și adolescenți, puține cercetări au analizat factorii-cheie care influențează dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică, cu accent pe rolul familiei. Comportamentul prosocial, definit ca acțiuni voluntare menite să aducă beneficii altora, este unul dintre aspectele esențiale ale socializării copiilor, deoarece facilitează relațiile pozitive, sporește competența socială și promovează bunăstarea (Eisenberg et al., 2015).

Practicile parentale sunt considerate un factor-cheie în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică. Familia este adesea considerată agentul principal de socializare, deoarece joacă un rol esențial în modelarea dezvoltării și comportamentului copiilor (Sameroff, 2010). Studiile au arătat că un stil de parenting cald și implicat, în care părinții sunt responsabili și își acordă atenție copiilor lor, promovează comportamentul prosocial. Mai mult, părinții care utilizează strategii de disciplină pozitive, cum ar fi recompensele și

recunoașterea comportamentului prosocial, sunt mai susceptibili să aibă copii cu un comportament prosocial dezvoltat.

Dinamica familială este un alt factor-cheie în dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică. De la o vârstă fragedă, copiii învață norme sociale, valori și comportamente prin diferite forme de influență parentală, inclusiv modelare, comunicare și întărire (Eisenberg et al., 2006). Un mediu familial pozitiv, care promovează relații sănătoase și comunicare deschisă, poate sprijini dezvoltarea comportamentului prosocial la copii. Mai mult, modelele de comportament prosocial observate în familie, precum ajutorarea altor membrii ai familiei, pot influența comportamentul copiilor. În plus, timpul petrecut împreună ca familie și participarea la activități comune pot încuraja dezvoltarea comportamentului prosocial. Astfel de activități pot include voluntariatul în comunitate, ajutorarea vecinilor sau participarea la acțiuni de caritate.

Valori și credințele familiei pot influența, de asemenea, dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică. O familie care promovează valorile de empatie, compasiune și ajutorarea celor din jur poate ajuta la dezvoltarea unui comportament prosocial la copii. Mai mult, o educație religioasă și spirituală poate promova, de asemenea, comportamentul prosocial prin încurajarea unor valori și practici morale.

Comportamentul prosocial este unul dintre cele mai importante aspecte ale dezvoltării sociale și morale a copiilor. În timp ce multe studii s-au concentrat pe factorii care influențează dezvoltarea comportamentului prosocial la copii și adolescenți, puține cercetări au analizat factorii-cheie care influențează dezvoltarea comportamentului prosocial la copiii de vârstă școlară mică, cu accent pe rolul familiei

O altă practică parentală importantă este **modelarea comportamentului prosocial** de către părinți. Copiii de vârstă

școlară mică sunt influențați puternic de comportamentul și atitudinile părinților lor și, prin urmare, pot învăța să adopte comportamente prosociale prin observarea și imitarea acestora. Părinții care sunt implicați în activități caritabile și care manifestă un comportament prosocial în cadrul comunității sunt mai susceptibili să aibă copii cu un comportament prosocial dezvoltat.

Un alt factor important în dezvoltarea comportamentului prosocial este **disciplina parentală**. Grusec și Goodnow (1994) au arătat că disciplinele care implică explicații și raționamente mai degrabă decât pedepse și amenințări pot duce la internalizarea valorilor și normelor prosociale de către copii. Acest lucru sugerează că un stil de parenting care promovează învățarea prin discuție și explicații poate fi mai eficient în dezvoltarea comportamentului prosocial la copii.

De asemenea, **atașamentul dintre părinți și copii** poate influența dezvoltarea comportamentului prosocial. Conform lui Bowlby (1982), un atașament sigur între părinți și copii poate încuraja dezvoltarea empatiei și a comportamentului prosocial la copii. În plus, studiile longitudinale au arătat că copiii cu atașamente sigure la părinți au fost mai susceptibili să demonstreze comportamente prosociale la adolescență (Laible, Carlo, & Raffaelli, 2000).

În plus, comunicarea **deschisă și pozitivă între părinți și copii** poate promova dezvoltarea comportamentului prosocial. Părinții pot încuraja copiii să-și exprime sentimentele și să fie empatici prin intermediul conversațiilor și jocurilor de rol în care copiii sunt încurajați să se pună în locul altor persoane și să își imagineze cum s-ar simți în situații diferite.

În concluzie, putem afirma că familia este un factor decisiv în dezvoltarea comportamentului prosocial la elevii de vârstă școlară mică. Într-un mediu familial armonios și afectuos, copiii învață să fie empatici, să aibă grijă de ceilalți și să își dezvolte un

simț al responsabilității sociale. În același timp, părinții joacă un rol crucial în modelarea comportamentului prosocial al copiilor lor prin comportamentul lor, prin comunicarea lor cu copiii și prin încurajarea lor constantă a comportamentelor pozitive. Este important ca educarea pentru comportamentul prosocial să înceapă în familie, iar părinții să ofere modele pozitive și să ofere oportunități pentru copiii lor să își dezvolte aceste abilități. În acest fel, copiii vor avea o bază solidă pe care să își construiască comportamentul prosocial pe măsură ce se dezvoltă și își extind cercul social.

Prin urmare, este important ca familiile să acorde atenție dezvoltării comportamentului prosocial la copiii lor și să își asume responsabilitatea de a-i educa în această direcție. Acest lucru poate fi realizat prin comunicarea constantă cu copiii, oferind exemple pozitive, încurajând comportamentele pozitive și oferind oportunități pentru copiii lor să își dezvolte abilitățile prosociale.

Bibliografie:

1. Abramovitch, R., & Freedman, J. L. (1978). Empatia la copii: Unele considerații teoretice și empirice. *Psihologul consiliere*, 8 (2), 29-36.
2. Batson, C. D., & Powell, A. A. (2003). Altruism și comportament prosocial. *Manual de psihologie*, 5, 463-484.
3. Bowlby, J. (1982). Atașament și pierdere: Retrospectivă și perspectivă. *Jurnalul american de ortopedie*, 52 (4), 664-678.
4. Carlo, G., Mestre, M. V., Samper, P., Tur, A., & Armenta, B. E. (2010). Relațiile longitudinale dintre dimensiunile stilurilor de parenting, simpatia, raționamentul moral prosocial și comportamentele prosociale. *International Journal of Behavioral Development*, 34 (3), 246-256
5. Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1998). Dezvoltare prosocială. *Manual de psihologie a copilului*, 3, 701-778.

6. Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Dezvoltare prosocială. Manual de psihologie a copilului, 3, 646-718.
7. Grusec, J. E., & Davidov, M. (2010). Integrarea diferitelor perspective asupra teoriei și cercetării socializării: O abordare specifică domeniului. Dezvoltarea copilului, 81 (3), 687-709.
8. Grusec, J. E., & Goodnow, J. J. (1994). Impactul metodelor disciplinei parentale asupra internalizării valorilor de către copil: O reconceptualizare a punctelor de vedere actuale. Psihologia dezvoltării, 30 (1), 4.
9. Knafo, A., Zahn-Waxler, C., Van Hulle, C., Robinson, J. L., & Rhee, S. H. (2008). Originile dezvoltării unei dispoziții față de empatie: Contribuții genetice și de mediu. Emoție, 8(6), 737.
10. Laible, D. J., Carlo, G., & Raffaelli, M. (2000). Relațiile diferențiale dintre părinte și atașamentul de la egal la egal față de ajustarea adolescentului. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(1), 45-59.
11. Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socializarea în contextul familiei: interacțiunea părinte-copil. Manual de psihologie a copilului, 4, 1-101.
12. Padilla-Walker, L. M., Carlo, G., Christensen, K. J., & Yorgason, J. B. (2012). Relații bidirecționale între parentingul autoritar și comportamentele prosociale ale adolescenților. *Journal of Research on Adolescence*, 22 (3), 400-408.
13. Schaffer, H. R., & Emerson, P. E. (1964). Dezvoltarea atașamentelor sociale în copilărie. *Monografii ale Societății de Cercetare în Dezvoltarea Copilului*, 29 (3), 1-77.
14. Schonert-Reichl, K. A., & Muller, J. R. (2015). Efectele nonacademice ale temelor pentru acasă în liceele privilegiate, performante. *Journal of Experimental Education*, 83 (4), 416-435.